

Saray Reperensya Parad Workbook ed Aral Parad Ministeryo tan Bilay na Kristiano

NOBYEMBRE 5-11

KAYAMANAN ED SALITA NA DIOS | JUAN 20-21

“Kasin Mas Inarom Ak nen Saraya?”

(Juan 21:1-3) Kayari na saya et nampanganeng-neng lamet si Jesus ed saray disipulo, diad Dayat na Tiberias. Sikatoy nampanganeng-neng ed onian paraan. ² Mankakaiba ed saman si Simon Pedro, si Tomas (a tatawagey say Lason), si Natanael a taga Cana na Galilea, saray anak nen Zebedeo, tan say duara nin disipulo to. ³ Inkuan nen Simon Pedro ed sikara: “Onla ak a mansigay.” Inkuan dad sikato: “Mila kamid sika.” Linma ra tan linmugan ira ed baloto, balet anggapoy nala ra ed saman a labi.

(Juan 21:4-14) Sanen onkakabuasan la, inmalagey si Jesus ed gilig na dayat, balet ta ag-abidbir na saray disipulo a si Jesus iman. ⁵ Insan inkuan nen Jesus ed sikara: “Ananak, walay naakan yo?” Inmebat ira: “Anggapo!” ⁶ Inkuan tod sikato: “Ipelag yoy iket ed bandad kawanan na baloto tan walay naala yo.” Kalian impelag da itan, balet agda la naguyor lapud karakel na sira. ⁷ Insan inkuan na samay disipulon inar-aaro nen Jesus ed si Pedro: “Say Katawan iman!” Sanen nadngel nen Simon Pedro a say Katawan iman, insulong toy kawes to, ta sikatoy akalakseb, insan timaboy ed dayat. ⁸ Balet dinmago iray arum a disipulo ya akalugan ed melag a baloto, tan ingguyor da so iket a napnoy sira, ta agira arawi ed sakbit, a manga 300 piye labat ed kaarawi. ⁹ Sanen akasakbit la ra, walay anengneng dan ikakalot a sira tan wala met so tinapay. ¹⁰ Inkuan nen Jesus ed sikara: “Mangawit kayo dia na pigaran sira a kapka-

pangerel yo.” ¹¹ Kalian sinmapat ed baloto si Simon Pedro tan ingguyor tod sakbit so iket a napnoy angkakabaleg a sira, a 153 ya amin. Anggano dakdakel iratan et ag-apilat so iket. ¹² Inkuan nen Jesus ed sikara: “Gali dia, mangalmusal kayo.” Anggapo ed saray disipulo so nampakpel a mantepet ed sikato: “Sio-pa ka?” lapud amta ran sikato so Katawan. ¹³ Inmasingger si Jesus tan angalay tinapay tan inter tod sikara, pati say sira. ¹⁴ Mikatlo la iyan panganawnawa a nampanganeng-neng si Jesus ed saray disipulo kayari na inkioli to manlapud inaatey.

(Juan 21:15-19) Kayari ran angalmusal, inkuan nen Jesus ed si Simon Pedro: “Simon ya anak nen Juan, kasin mas inarom ak nen saraya?” Inyebat to: “On, Katawan, amtam a papablien ta ka.” Inkuan tod sikato: “Pakan mo iray korderok.” ¹⁶ Inkuan to lamet ed sikato, diad mikaduan panganawnawa: “Simon ya anak nen Juan, kasin inarom ak?” Inyebat to: “On, Katawan, amtam a papablien ta ka.” Inkuan tod sikato: “Pastolan mo iray angkekelag a karnerok.” ¹⁷ Inkuan tod sikato ed mikatlon panganawnawa: “Simon ya anak nen Juan, kasin papablien mo ak?” Namerenan si Pedro ta mikatlo lan imbag a tod sikaton: “Kasin papablien mo ak?” Kalian inkuan tod sikato: “Katawan, amtam so amin a bengatla; amtam a papablien ta ka.” Inkuan nen Jesus ed sikato: “Pakan mo iray angkekelag a karnerok. ¹⁸ Ibagak ed sikay tua, sanen malangwer ka, isusulong mon bukor so kawes mo tan onaakar kad inerman a labay mo. Balet sano ontatken ka la, iyunat mo iray limam tan kawesan ka na sananey a too tan awiten to kad pasen ya agmo labay.” ¹⁹ Imbag a to iya pian ipaamta to no anton klase na

ipapatey so nagawa ed si Pedro pian nigloria toy Dios. Sanen nibaga to la iya, inkuan tod sikato: "Mantultuloy kan ontumbok ed siak."

nwtsty study notes na Jn 21:15, 17

inkuan nen Jesus ed si Simon Pedro: Sayan impantongtong nen Jesus tan Pedro et agawa ag-abayag kayari na amitlon impangiburi nen Pedro si Jesus. Amitlon tinepetan nen Jesus si Pedro no antoy nalilikna tod sikato, ya anggad "naermenan si Pedro." (Jn 21:17) Diad salaysay nen Juan ya nabasad Jn 21:15-17 et inusar so duaran mandumaan ya Griegon verb: say *a·ga·pa'o* ya impatalos ya **inarom**, tan say *phi·le'o* ya impatalos ya **papablien**. Amiduan intepet nen Jesus ed si Pedro no kasin 'inaro' toy Jesus. Amidua met ya kinompirma nen Pedro ya "papablien" toy Jesus. Insan intepet nen Jesus: "Kasin papablien mo ak?" Kinompirma lamet nen Pedro ya papablien toy Jesus. Kada kompirmaen nen Pedro so panangaro to, idadanet nen Jesus ya satan a panangaro tan panamabli so nepeg ya mamakiwas ed si Pedro ya 'pakanen' tan "pastolan" ed espiritual iray disipulo nen Jesus, ya dia et tinukoy ton saray **karnerok**, odino "angkekelag a karnerok." (Jn 21:16, 17; 1Pe 5:1-3) Inikdan nen Jesus si Pedro na panganawawa ya mimitlo ton kompirmaen so panangaro to insan inmatalek tod sikato so responsabilidad ya asikasoen iray karnero. Diad onian paraan, inekal nen Jesus so amin a panduaruwa ya talagan pinerdona toy Pedro ed amitlon impangiburi to ed sikato.

kasin mas inarom ak nen saraya?: Nandurumay pakatalos ed tutukoyen na saray salitan "nen saraya." Wala ray scholar ya mangibagan say tutukoyen na saya et "kasin mas inarom ak nen sarayan disipulo?" odino "kasin mas inarom ak kompara ed panangaro na sarayan disipulo?" Balet say mas posiblin kabaliksan na saya et "kasin mas inarom ak nen sarayan bengatla?" ya ontutukoy ed saray siran narel da odino saray bengatlan walay koneksion to ed

negosyon panagsigay. Kanian mapatnag ya say ipapasabin ideya na sayan bersikulo et: 'Kasin mas inarom ak nen saray materyal a bengatla? No on, pakan mo iray korderok.' Matukoy itan a tepet no pawilen imay ginawa nen Pedro. Anggano si Pedro et sakey ed saray akaunan disipulo nen Jesus (Jn 1:35-42), agtampol nagmaliw ya sigpot-panaan ed impanumbok tod si Jesus. Imbes, pinmawil ed panagsigay to. Kayari na pigaran bulan, imbaga nen Jesus ed si Pedro ya taynan toy baleg a negosyo to tan magmaliw ya "sumisigay na totoo." (Mat 4:18-20; Luc 5:1-11) Insan ag-abayag kayari na impatey nen Jesus, imbaga nen Pedro ya sikatoy onlan mansigay, tan akilad sikato iray arum ya apostol. (Jn 21:2, 3) Kanian dia et posiblin idadanet nen Jesus ed si Pedro ya kaukolan toy mandesisyon: Kasin iyuna tod bilay to so negosyon panagsigay, ya irerrepresenta na amayamay a sira ya walad arapan da, odino iyuna toy ki-mey ya pakanen ed espiritual iray karnero odino papatumbok nen Jesus?—Jn 21:4-8.

mikation panganawawa: Amitlon imburu nen Pedro so Katawan to; natan et amitlo met ya inikdan nen Jesus na panganawawa ya kompirmaen so nalilikna to. Nen ginawa itan nen Pedro, imbagad sikato nen Jesus ya ipaneng-neng to itan ya panangaro tan panamabli diad pangiyuna tod sagradon panaglingkor. Si Pedro, kaiba to ray responsablin agagi, et pakanen, pabiskegen, tan pastolan toy pulok na matoor ya papatumbok nen Kristo. Alanaan ira balet kaukolan nin siansia ya pakanen ira ed espiritual.—Luc 22:32.

Pankotkot na Espiritual a Kayamanan

(Juan 20:17) Inkuan nen Jesus ed sikato: "Agka ompepeket ed siak, ta agak ni sinmegep ed Ama. Balet la kad saray agagik tan ibagam ed sikaran, 'Onsegep ak ed kawalaan nen Amak tan Ama yo tan Dios ko tan Dios yo.'

nwtsty study note na Jn 20:17

Agka ompepeket ed siak: Say Griegon salita ya *ha'pto-mai* et nayarin mankabaliksan ya “diwiten” odino “ompeket; egnaan.” Say patalos na arum ed sayan imbag a nen Jesus et “Agmo ak didiwiten.” Balet agto labay ya ibagan aglabay nen Jesus ya ombemben ed sikato si Maria Magdalena ta agto binano iray arum ya bibii nen “binembenan da iray sali to” nen sikatoy apaoli. (Mat 28:9) Nayarin natatakot si Maria Magdalena ya onsegep lad tawen si Jesus. Lapud labalabay ton nakaibay Katawan to, binembenan toy Jesus tan agto paalisen. Pian ipaseguro nen Jesus ya sikatoy agni onalis, imbag a tod si Maria ya ag-ompepeket ed sikato, noagta onlad saray disipulo tan ibalita to so inkioli nen Jesus.

(Juan 20:28) Inmebat si Tomas ed sikato: “Katawan ko, Dios ko!”

nwtsty study note na Jn 20:28

Katawan ko, Dios ko!: Panisiaan na arum ya scholar ya sayan balikas ya imbagad si Jesus lapud impakabigla et parad Dios, say Ama to. Wala met iray mangibabaga ya diad orihinal ya Griegon salita, sayan balikas et parad si Jesus. Anggano bilang duga itan, say impangusar ed balikas ya “Katawan ko, Dios ko” et natalosan base ed konteksto na pinuyanan a Kasulatan. Lapud ipapanengneng na Kasulatan ya imbag a nen Jesus ed saray disipulo to so mensahe ya, “Onsegep ak ed kawalaan nen Amak tan Ama yo tan *Dios ko* tan *Dios yo*,” anggapoy rason a panisiaan ya inisip nen Tomas ya si Jesus so makapanyarin-amin a Dios. (Nengnengen so study note na Jn 20:17.) Arengel nen Tomas ya nampikasi si Jesus ed “Ama” to, tan tinawag ton “say saksakey a tuan Dios.” (Jn 17:1-3) Kalian nayarin tinawag nen Tomas si Jesus ya “Dios ko” lapud sarayan rason: Impasen toy Jesus bilang “sakey a dios” balet aliwan makapanyarin-amin a Dios. (Nengnengen so study note na Jn 1:1.)

Odino nayarin tinawag toy Jesus ya miparad impanawag na saray lingkor na Dios ed saray anghel ya mensahero nen Jehova, a singa nabasad Hebreon Kasulatan. Nayarin pamilyar si Tomas ed saray salaysay ed Biblia ya saray individual odino no maminsan et saray mismon angisulat ed saratan, et inmebat odino akitongtong ed anghel ya mensahero ya singa si Jehova a Dios so katongtong da. (Ikompara so Ge 16:7-11, 13; 18:1-5, 22-33; 32:24-30; Uk 6:11-15; 13:20-22.) Kalian nayarin tinawag nen Tomas si Jesus ya “Dios ko” lapud sayan rason, ya bibidbiren toy Jesus ya mangirerepresenta tan pinagkasangian na tuan Dios.

Panagbasa ed Biblia

(Juan 20:1-18) Diad unionan agew na simba, asaksakbay a linmad lubok si Maria Magdalena, legan ya ambilunget ni, tan anengneng ton nakal lay bato ed lubok.² Kalian sikatoy batik a linmad si Simon Pedro tan ed samay sakey nin disipulo, a pinabpabli nen Jesus, tan inkuan tod sikara: “Inala ray Katawan diad lubok, tan agmi amta no iner so anginan dad sikato.”³ Insan linmad lubok si Pedro tan samay sakey nin disipulo.⁴ Batik iran dua, balet mas maples imay sakey a disipulo nen say si Pedro kalian akaunan akasabid lubok.⁵ Sanen tinmakiling, anengneng ton akagaton iramay linen ya abel, balet agto linmoob.⁶ Insan sinmabi met si Simon Pedro a manumtumbok ed sikato, tan linmoob ed lubok. Tan anengneng ton akagaton iramay linen ya abel.⁷ Samay abel ya impamalkot ed ulo nen Jesus et ag-akagaton ed abay na saramay abel ya impanbalkot noagta akabiig tan alukot diad sakey a pasen.⁸ Insan linmoob met imay sakey a disipulo ya akaunan sinmabi ed lubok, tan anengneng to tan anisia.⁹ Ta agda ni atalosan ed saman so kasulatan a sikatoy nepeg ya onoli manlapud inaatey.¹⁰ Kalian anempet la irayan

disipulo.¹¹ Balet nansiansian akaalagey si Maria ed paway, diad asingger ed lubok, tan onaakis. Legan ya onaakis, sikatoy tinmakiling pian onnengneng ed loob na lubok,¹² tan anengneng toy duaran anghel ya akaamputi tan akayurong ed angiparukolan ed bangkay nen Jesus, sakey diad uloan tan sakey diad salian.¹³ Tan inkuan dad sikato: "Akin et onaakis ka?" Inkuan tod sikato: "Inala ray Katawan ko, tan agko amta no iner so anginan dad sikato."¹⁴ Kayari ton imbaga iya, sikatoy limmingaw tan anengneng toy Jesus ya akaalagey diman, balet agto abidbir a si Jesus iman.¹⁵ Inkuan nen Jesus ed sikato: "Akin et onaakis ka? Siopay aanapen mo?" Lapud abaloan to a saman imay hardinero, inkuan tod sikato: "Katawan, no sikatoy inalam, ibagam ed siak no iner so anginan mod sikato, tan alaen ko."¹⁶ Inkuan nen Jesus ed sikato: "Maria!" Sanen ninengneng to et inkuan tod sikato diad Hebreo: "Rabboni!" (a mankabaliksay "Managbangat!")¹⁷ Inkuan nen Jesus ed sikato: "Agka ompepeket ed siak, ta agak ni sinmegep ed Ama. Balet la kad saray agagik tan ibagam ed sikaran, 'Onsegep ak ed kawalaan nen Amak tan Ama yo tan Dios ko tan Dios yo.'"¹⁸ Linmay Maria Magdalena tan imbalita tod saray disipulo: "Anengneng koy Katawan!" Tan imbaga tod sikara so imbaga nen Jesus ed sikato.

NOBYEMBRE 12-18

KAYAMANAN ED SALITA NA DIOS | GAWA 1-3

"Say Masanton Espiritu et Inkalbo ed Kris-tianon Kongregasyon"

(Gawa 2:1-8) Kaleganan na agew na Piesta na Pentecostes, nantitipon iran amin diad saksakey a pasen.² Kabekta et walay ungel a nanlapud tawen a singa maksil a siplog na dagem, tan manungol ed loob na interon

abung ya akayurongan da.³ Insan akaneng-neng ira na diladila a singa apoy tan niyutob iraya, tan walay sakey a dinmapo ed kada sakey ed sikara,⁴ tan napno ran amin na masanton espiritu tan nansalita ray nanduruman lenguahé, unong ya inter na espiritu a salita-en da.⁵ Diad saman et wala ray matakot ed Dios a Judio ed Jerusalem a nanlalapu rad nanduruman nasyon ed interon mundo.⁶ Kanian sanen agawa iyan ungel, nantitipon so dakel a totoo tan nikelawan ira lapud nadngel dan sasalitaen na saray disipulo so lenguahé ra.⁷ On, nikelawan iran maong tan inkuan da: "Nengneng yo, agta amin irayay mansasalita et taga Galilea?⁸ Akin balet a say narerengel na kada sakey ed sikatayo et say mismon lenguahe to?

(Gawa 2:14) Balet inmalagey si Pedro a kai-ba so Labinsakey tan nansalita ed sikara diad maksil a boses: "Lalakin taga Judea tan amin yon manaayam ed Jerusalem, amtaen yo iya tan dengel yon maong iray salitak.

(Gawa 2:37, 38) Sanen nadngel da iya, agonigon so puso ra, tan imbaga rad si Pedro tan ed arum ni ran apostol: "Agagi, antoy nepeg min gawaen?"³⁸ Inkuan nen Pedro ed sikara: "Magbabawi kayo, tan manpabautismo so kada sakey ed sikayo diad ngaran nen Jesu-Kristo pian naperdona iray kasalanan yo, tan makaawat kayo na masanton espiritu bilang regalo.

(Gawa 2:41) Kanian abautismoan iramay maliket ya angawat ed salita to, tan diad saman ya agew et niarum so manga 3,000 totoo.

(Gawa 2:42-47) Tan nanseetan dan inaral so ibabangat na saray apostol, nanlilimog ira, saniiba iran mamangan, tan manpipikasi ra.⁴³ On, tinmakot so amin, tan dakel a pakelaw tan tanda so agawa ed panamegley na saray apostol.⁴⁴ Nantitipon so amin a nagsalmi a mananisia tan innabang dad balang sakey

so amin a bengatla,⁴⁵ tan inlako da ray bengatlan walad sikara tan saray kayarian da tan inyutob dad amin so nanlakoan da, unong ed pankaukolan na balang sakey.⁴⁶ Tan kada agew et naynay a wala rad templo a saksakey so gagala ra, tan mandurungo ra diad naduruman abung tan inanabang day naakan da, angan ira a malikeliket tan walaay masimoon a puso,⁴⁷ ya idadayew da so Dios tan naliliketan ed sikara so amin a totoo. Tan diad inagew-agew et nantultuloy met ya inyarum nen Jehova ed sikara iramay nilalaban.

w86 12/1 29 ¶4-5, 7

Saray Kontribusyon ya Mamaliket ed Puso

Diad unionan agew na inggapo na Kristianon kongregasyon nen 33 C.E., ‘nanlilimog, sanibban angan, tan nampikasi’ so 3,000 ya balon abautismoan. Antoy rason? Pian pabiskegen so balon pananisia ra diad ‘maseet ya impanaral da ed ibabangat na saray apostol.’—Gawa 2: 41, 42.

Nen linmad Jerusalem iray Judio tan proselita, say plano da et mansiansia labat ira diman legan na Piesta na Pentecostes. Balet saramay nagmaliw ya Kristiano et labay da ni mansiansia na mas mabayag tan makaarial ni pian pabiskegen so balon pananisia ra. Lapud saya et kaukolan day suplay na naakan tan panayaman. Arum ya bisita et kulang so awit dan kuarta, balet saray arum et sobra. Kalian impantiton da ray kayarian da tan inlako da insan da inyutob ed saray mankaukolan.—Gawa 2:43-47.

Boluntaryo so impangilako dad saray kayarian da tan say impanginabang dad balang sakey na amin a bengatla. Anggapoy pinilit ya mangilako odino mandonasyon; tan agmet ipapaseseg na satan so pagmaliw ya mairap-bilay. Say ideyan ipapasabi dia et aliwan say pangilako na mayayaman a Kristiano ed amin ya kayarian da pian magmaliw iran mairap. Imbes, lapud naabagey day situasyon na agagi ra ed saman a panaon, inlako da ray kayarian da tan indonasyon day

amin ya nanlakoan da pian nitarya iray pankaukolan da tan nasuportaan day kimey parad Panarian.—Ikompara so 2 Corinto 8:12-15.

Pankotkot na Espiritual a Kayamanan

(**Gawa 3:15**) balet ta pinatey yo so Manunan Manangitonton ed bilay. Anggaman ontan, sikatoy pinaoli na Dios manlapud inaatey, a saya so atasian mi.

it-2 61 ¶1

Jesu-Kristo

“Manunan Manangitonton ed bilay.” Lapud agnaparaan a kaabigan na Ama to, inter nen Jesu-Kristo so perpekton bilay to bilang bagat. Lapud satan et nagmaliw a posible ya nakai-ba nen Kristo ya manuley ed tawen iray piniliton papatumbok tan wala ray totoo ed dalin ya magmaliw ya sakop na Panarian to. (Mat 6:10; Jn 3:16; Efe 1:7; Heb 2:5; nengnengen so DON-DON.) Kalian sikatoy nagmaliw ya “Manunan Manangitonton [“Prinsipe,” KJ; JB] ed bilay” parrad amin a totoo. (Gaw 3:15) Say Griegon salita ya inusar dia ya mankabaliksan na “manunan lider” et mikonektaan ed salitan inusar pian tutokyen si Moises (Gaw 7:27, 35) bilang “manuley” ed Israel.

(**Gawa 3:19**) Magbabawi kayo sirin, tan manguman kayo pian naperdona iray kasalanan yo, pian onsabi iray makapainawan panaon a manlapud si Jehova a mismo

cl 265 ¶14

Dios ya “Akaparaan a Mamerdona”

¹⁴ Say panamerdona nen Jehova so nagkalalon adeskribe diad Gawa 3:19: “Magbabawi kayo sirin, tan manpataoli kayo, pian napunas so saray kasalanan yo.” Say balikas a “napunas” so mangipapatilos ed Griegon verb a mankabaliksan na “punasan, . . . kanselaen odino buralen.” Unong ed pigaran iskolar, say piguratibon salita a nibalikas et buralen so sulat na lima. Panon a possibli iya? Say tinta a kaslakan ya uusaren

nensaman a panaon so gawa ed impanlalaok a karbon, yaket, tan danum. Kayarin tuloy na pan-sulat panamegley na satan a tinta, say sakey so nayarin mangusar na ambasan espongha pian buralen so insulat. Ditan et walay marakep a pa-nangiretrato ed panangasi nen Jehova. Sano sikatoy mamerdona ed saray kasalanan tayo, singano sikatoy mangaala na espongha tan pu-nasen iratan.

Panagbasa ed Biblia

(Gawa 2:1-21) Kaleganan na agew na Pies-ta na Pentecostes, nantitipon iran amin diad saksakey a pasen. ² Kabekta et walay ungel a nanlapud tawen a singa maksil a siplog na dagem, tan manungol ed loob na interon abung ya akayurongan da. ³ Insan akaneng-neng ira na diladila a singa apoy tan niyutob iraya, tan walay sakey a dinmapo ed kada sakey ed sikara, ⁴ tan napno ran amin na masanton espiritu tan nansalita ray nanduru-man lenguah, unong ya inter na espiritu a salitaen da. ⁵ Diad saman et wala ray mata-kot ed Dios a Judio ed Jerusalem a nanlapu rad nanduruman nasyon ed interon mundo. ⁶ Kanian sanen agawa iyan ungel, nantiti-pon so dakel a totoo tan nikelawan ira lapud nadngel dan sasalitaen na saray disipulo so lenguah ra. ⁷ On, nikelawan iran maong tan inkuan da: “Nengneng yo, agta amin irayay mansasalita et taga Galilea? ⁸ Akin balet a say narerengel na kada sakey ed sikatayo et say mismon lenguah to? ⁹ Saray taga Partia, saray Medo, tan Elamita; saray mana-ayam ed Mesopotamia, Judea tan Capadocia, Ponto tan ed probinsya na Asia, ¹⁰ Frigia tan Pamfilia, Ehipto tan saray rehyon na Lib-ya ya asingger ed Cirene; saray dinmayo a nanlapud Roma, a saraya et Judio tan proselita; ¹¹ saray taga Creta; saray Arabiano –nadngel tayo ran mansasalita na saray len-guahe tayo nipaakar ed makapadinayew iran

gawa na Dios.” ¹² On, amin da et nikelawan tan awetwet, ya inkuan dad sakey tan sakey: “Antoy kabaliksan na saya?” ¹³ Balet binalaw ira na arum a totoo, ya inkuan da: “Abuek ira lapud masamit ya alak.” ¹⁴ Balet inmalagey si Pedro a kaiba so Labinsakey tan nansalita ed sikara diad maksil a boses: “Lalakin taga Judea tan amin yon manaayam ed Je-rusalem, amtaen yo iya tan dengel yon maong iray salitak. ¹⁵ Ag-abuek irayan totoo, a si-niga iisipen yo, ta komatlo ni labat ya oras ed agew. ¹⁶ Balet ta oniy nikuan nensaman ed panamegley nen propeta Joel: ¹⁷ ““Tan diad kaunoran iran agew,” inkuan na Dios, “ikalbok so espirituk ed amin a klase na laman, tan manpropesiya iray ananak yon lalaki tan bibii tan makanengneng na saray pasingawey iray kalangweran yon lalaki tan mankugip iray mamasiken yo, ¹⁸ tan anggan diad saray ariri-pen kon lalaki tan ariripen kon bibii et ikalbok so espirituk diad saratan ya agew, tan man-propesiya ira. ¹⁹ Tan mangipanengneng ak na saray makapakelaw a bengatla diad tawen tan saray tanda diad dalin—dala tan apoy tan makapal ya asewek. ²⁰ Magmaliw ya ambilu-nget so agew tan magmaliw a dala so bulan antis ya onsabi so baleg tan nikadkaduman agew nen Jehova. ²¹ Tan balang sakey ya on-tatawag ed ngaran nen Jehova et niliktar.”’

NOBYEMBRE 19-25

KAYAMANAN ED SALITA NA DIOS | GAWA 4-5

“Makpel Dan Niyabawag a Tuloytuloy so Sa-lita na Dios”

(Gawa 4:5-13) Diad tinmumbok ya agew et nantitipon ed Jerusalem iray manuley, saray mamamatken, tan saray eskriba ra, ⁶ a kaibay Anas a manunan saserdote, si Caifas, Juan, Alejandro, tan amin a kakanayon na manunan

saserdote.⁷ Pinaalagey day Pedro tan Juan ed pegley tan tinepetan da ra: “Diad anton pakayari odino diad siopian ngaran a ginawa yo iya?”⁸ Diad saman et inkuan ed sikara nen Pedro, a napno na masanton espiritu: “Sikayo ran manuley na totoo tan mamataken,⁹ no uusisaen yo kami natan nipaakar ed maong a ginawa mi ed sakey a toon lupoy, tan labay yon naamtaan no siopay amaa big ed sayan too,¹⁰ amtaen yo komon tan amin a totoo na Israel, ya inmabig iyan laki ya akaalagey ed arapan yo diad ngaran nen Jesu-Kristo a Nazareno, ya impasak yod poste balet pinaoli na Dios manlapud inaatey.¹¹ Saya so ‘bato ya impasen yon anggapoy kakanaan, sikayo ran managpaalagey, balet nagmaliw a manunan bato ed suyok.’¹² Sa key ni, anggapo lay arum a panlapuan na kililiktar, ta anggapoy sananey a ngaran diad silong na tawen a niiter ed saray totoo pian nilaban itayo.”¹³ Natan sanen anengneng day inkaprangka nen Pedro tan Juan, tan atebek da ya abebay-ral tan ordinaryo iran totoo, mankelkelaw ira. Tan abidbir da ra a kakaiba ira nen Jesus nensaman.

w08 9/1 15, kahon

Saray Salitan Imbalikas a Nagmaliw ya Sagradon Kasulatan—Panagsulat tan Saray Kristiano Nensaman

Kasin Ag-akapanaral Iray Apostol?

Sanen saray manuley tan mamasiken ed Jerusalem et “anengneng day inkaprangka nen Pedro tan Juan, tan atebek da ya abebay-ral tan ordinaryo iran totoo, mankelkelaw ira.” (Gawa 4:13) Kasin saray apostol et talagan ag-akapanaral? Oniay inkomento na *The New Interpreter's Bible* nipaakar ed saya: “Sarayan salita et agnepg ya ipasen ya literal ya singa ag-akapanaral ed eskuelaan si Pedro [tan Juan] tan agda amtay mansulat o manbasa. Ipapanengneng labat na saya ya baleg so pandumaan na kipapasen

na panagbilay na saramay walad pakauley tan saray apostol.”

w08 5/15 30 ¶6

Saray Pabitar ed Libro a Gawa

4:13—Akin et nikuan na saray totoo a si Pedro tan Juan et “andi-ral tan kabanyakan”?
Ontan so kuan da ta ag-akapanaral si Pedro tan Juan ed saray rabinikon eskuelaan parad relihyoson panangipasal.

(Gawa 4:18-20) Diad saman et tinawag da ra tan binilin da ra ya agda lan balot itong-tong odino ibangat so nipaakar ed ngaran nen Jesus.¹⁹ Balet inmebat si Pedro tan Juan: “Sikayo so mangukom no kasin duga ed pakankengneng na Dios so idengel ed sikayo imbes a diad Dios.”²⁰ Balet parad sikami, agkami nayarin ontundan mansalita nipaakar ed saray anengneng tan nadngel mi.”

(Gawa 4:23-31) Sanen nibulos la ra, linma ra ed saray kapananisiaan da tan imbalita da ray imbagad sikara na saray manunan saserdote tan mamataken.²⁴ Sanen nadngel da iya, nankakasakey iran nampikasi ed Dios tan inkuan da: “Soberanon Katawan, sika so nanggawa na tawen tan say dalin tan say dayat tan amin a bengatlan walad saratan,²⁵ tan diad masanton espiritu et sinalitam ed panamegley na ama min David, a lingkor mo: ‘Akin et nagogonigon iray nasyon tan dadalepdepen na saray totoo iray andikakanaan?’²⁶ Tinmalindeg iray arari na dalin tan nankakasakey iray manuley sumpad si Jehovah tan ed samay nilanaan to.’²⁷ Ta tuan agawa iraya sanen nankakasakey ed sayan syudad si Herodes tan si Poncio Pilato pati saray totoo na saray nasyon tan saray totoo na Israel sumpad masanton lingkor mo a si Jesus, a nilanaan mo,²⁸ pian gawaen da ray impasakbay mo. Agawa iraya lapud pakapanyirim tan mitunosan itan ed gagalam.²⁹ Tan

natan, Jehova, imanom iray panamagyaw da, tan ikdan mo komon na pakpel iray ariripen mo pian nitultuloy min niyabawag so salitam,³⁰ tan iyunat mo komon a naynay so limam pian nagawaan mi so panagpaabig tan saray tanda tan pakelaw diad panamegley na ngaran na masanton lingkor mo a Jesus.”³¹ Tan sanen asumpal la ran nampikasin masimon, yinmegyeg so pasen a nantitonan da, tan napno ran amin na masanton espiritu tan makmakpel dan inyabawag so salita na Dios.

it-1 128 ¶3

Apostol

Kimey ed Kristianon Kongregasyon. Nen nikalbo so masanton espiritu ed saray apostol nen Pentecostes, apabiskeg iran maong. Nanengneng ed unionan limaran kapitulo na Gawa na Saray Apostol ya anggapoy takot na saray apostol tan makpel dan impulong so maong a balita tan say inkioli nen Jesus anggano impreso ira, pinekpek, tan pinagyaw a pateyen na saray manuley da. Pigaran agew kayari na Pentecostes, say maong ya panangidaulo na saray apostol diad pakayari na masanton espiritu et nanresulta ed makapakelaw ya inyaligwas na Kristianon kongregasyon. (Gaw 2:41; 4:4) Diad unaan, say ministeryo da et akapokus ed Jerusalem, insan diad Samaria, tan asabi panaon, diad arum ya kabiangan na mundo ya kabkabat ed saman a panaon.—Gaw 5:42; 6:7; 8:5-17, 25; 1:8.

Pankotkot na Espiritual a Kayamanan

(Gawa 4:11) Saya so ‘bato ya impasen yon anggapoy kakanaan, sikayo ran managpaalagey, balet nagmaliw a manunan bato ed suyok.’

it-1 514 ¶4

Bato ed Suyok

Diad Salmo 118:22, nabasa ya say bato ya impulisay na saray managpaalagey et magmaaliw ya “manunan bato ed suyok” (Heb., *ro'sh*

pin-nah). Inaon tan inyaplika nen Jesus iyan propesiya ed sikato bilang “manunan bato ed suyok” (Gr., *ke·pha·le' go·ni'as*, ulo na suyok). (Mat 21:42; Mar 12:10, 11; Luc 20:17) No panon ya say bato a walad toktok na sakey a paalagey et sankanengneng, si Jesu-Kristo so manunan bato na Kristianon kongregasyon na saray alanaan, ya inyaliling ed espiritual a templo. Inyaplika met nen Pedro so Salmo 118:22 ed si Kristo, ya impanengneng ton sikato so “bato” ya impulisay na totoo balet pinili na Dios pian magmaliw ya “manunan bato ed suyok.” —Gaw 4:8-12; nengneng met so 1Pe 2:4-7.

(Gawa 5:1) Balet walay lakin manngaray Ananias, a kaibay asawa ton si Safira, ya angilako ed pigaran kayarian to.

w13 5/1 15 ¶4

Nantilay Pedro tan Ananias—Antoy Naaralan Tayon Leksion?

Inlako nen Ananias tan Safira so arum ed saray kayarian da pian walay kuartan nitulong dad saray balon Kristiano. Nen inawit nen Ananias so kuarta ed saray apostol, imbaga ton inter ton amin so nanlakoan to. Balet nantila ta angibii na parad sikato! Impaanata na Dios ed si Pedro iya, kanian oniy imbaga tod si Ananias: “Say Dios so tinilaan mo, aliwan saray totoo.” Nen nadngel iya nen Ananias, sikatoy atumba tan inatey! Kayari na ngalngali taloy oras, linmoob si Safira, ya agto amtay agawad asawa to. Sikatoy nantila met, kanian inatey.

Panagbasa ed Biblia

(Gawa 5:27-42) Kanian inawit da ra tan pinalagey da rad arapan na Sanhedrin. Insan tinepetan ira na atagey a saserdote²⁸ tan inkuan to: “Binilibilin mi kayon agkayo la mambabangat nipaakar ed sayan ngaran, balet siansian pinano yo na bangat yo so Jerusalem, tan talagan labay yon ipakasalanan ed sikami so dala na saman a too.”²⁹ Inmebat si Pedro tan say arum nin apostol: “Nepeg

min unoren so Dios bilang manuley imbes a saray totoo.³⁰ Say Dios na saray inmuunan atateng tayo so amaoli ed si Jesus, a pinatey yo diad impangipasak yod poste.³¹ Sikatoy intandoro na Dios diad nikawanan to bilang Manunan Manangitonton tan Manangiliktar, pian makapambabawi so Israel tan naperdona iray kasalanan to.³² Tan atasian mi iraya, ontan met na masanton espiritu, ya inter na Dios ed saramay manguunor ed sikato bilang manuley.”³³ Sanen nadngel da iya, sinmanok iran maong tan labay da ran pateyen.³⁴ Balet inmalagey ed Sanhedrin so sakey a Fariseo a manngaray Gamaliel, a gagalangen na amin a totoo bilang managbangat na Ganggan, tan ingganggan ton ipaway dan magano iray lalaki.³⁵ Insan inkuan tod sikara: “Totoo na Israel, manalwar kayod satay nononoten yon gawaen ed sarayan lalaki.³⁶ Singa bilang, nensaman et tinmalindeg si Teudas, ya ipapasirayew toy inkasikato, tan manga 400 a totoo so akiulop ed sikato. Balet sikatoy pinatey, tan amin iramay tinmumbok ed sikato et abuybuyak tan anggapoy nansumpalan da.³⁷ Kayari to et tinmalindeg met si Judas a taga Galilea diad saray agew na panagparehistro, tan atangguyor to ray totoo ya ontumbok ed sikato. Balet sikatoy inatey met, tan nitaytayak ya amin iramay tinmumbok ed sikato.³⁸ Kanian natan, ibagak ed sikayo, agyo pibabalian irayan lalaki, noagta paulyan yo ra labat. Ta no sayan gagala odino sayan kimey et nanlapud totoo, naderal iya lanlamang;³⁹ balet no nanlapu iya ed Dios, agyo ra nayarian a deralen. Ta ompan say Dios a mismo laingen so lalabanan yo.”⁴⁰ Diad saman et sikatoy dinengel da, tan impatawag da iray apostol, nilelewet da ra, tan binilin da ra ya ontunda la ran mansalita nipaakar ed ngaran nen Jesus, insan imbulos da ra.⁴¹ Kanian tinmaynan irad arapan na Sanhedrin, a malikeliket ira lapud awalaan iray pribilehyo

a napabanday nisenggeg ed ngaran to.⁴² Tan kada agew diad templo tan diad kabkaabungan et ag-ira tinmundan nambabangat tan angiyabawag ed maong a balita nipaakar ed Kristo, si Jesus.

NOBYEMBRE 26–DISYEMBRE 2

KAYAMANAN ED SALITA NA DIOS | GAWA 6-8

“Asubok so Balon Kristianon Kongregasyon”

(Gawa 6:1) Natan diad saraman ya agew, sannen ondarakel la ray disipulo, nanreklamo iray Judion mansasalitay Griego ed saray Judion mansasalitay Hebreo, lapud napapaulyanan iray bibiin balo ed limog da diad inagew-agew a panagbunog.

bt 41 ¶17

“Nepeg Min Unoren so Dios Bilang Manuley”

¹⁷ Say balon kongregasyon et nipapaarap natan ed agnanengneng a peligro ya walad mismon loob na kongregasyon. Anto itan? Dakel ed saray disipulo ya abautismoan et bisita ed Jerusalem tan labay da ni makaarial antis iran onsempet. Saramay disipulo ya manaayam ed Jerusalem et mabulos ya nandonasyon pian nitarya so pankaukolan parad naakan tan arum ni. (Gawa 2:44-46; 4:34-37) Diad saman et walay linmesan problema. “Diad inagew-agew a panagbunog” na naakan, saray Judion balo ya mansasalitay Griego et “napapaulyanan.” (Gawa 6:1) Balet saray Judion balo ya mansasalitay Hebreo et *agnapapaulyanan*. Kanian mapatnag ya say problema et diskriminasyon. Wala ni arum ya isyu ya mas panlapuay inkaapag-apag nen saya.

(Gawa 6:2-7) Korian tinawag na Labindua so dakel ed saray disipulo tan inkuan da: “Aliwan manepeg ya ontunda kamin mangibangat ed salita na Dios pian mangibunog na naakan

diad saray lamisaan.³ Kanian agagi, manpili kayo ed limog yo na pitoran lalaki a maa-big so reputasyon da, a napno ray espiritu tan karunongan, pian turoen mi ran mangasikaso ed sayan importantin kimey;⁴ balet sikami et usaren mi so amin a panaon tan biskeg mi diad panagpikasi tan pambahangat mid salita na Dios.”⁵ Aliketan so amin a disipulo ed imbaga na saray apostol tan pinili ray Esteban, sakey a lakin napnoy pananisia tan masanton espiritu, tan si Felipe, Procoro, Nicanor, Timon, Parmenas, tan si Nicolas a sakey a proselita a taga Antioquia.⁶ Inyakar da rad saray apostol, tan kayari ran nampikasi, intapew da iray lima rad sikara.⁷ Lapud saya et nantultuloy a kinmayat so salita na Dios, tan dinmakel a maong iray disipulo ed Jerusalem; tan dakdakel a saserdote so nagmaliw a mananisia.

bt 42 ¶18

“Nepeg Min Unoren so Dios Bilang Manuley”

¹⁸ Saray apostol, ya manlilingkor bilang mananguley ya ulop ed onaaligwas ya kongregasyon, et binidbir da ya aliwan manepeg ya “ontunda [ran] mangibangat ed salita na Dios pian mangibunog na naakan.” (Gawa 6:2) Pian naresolbe so problema, ingganggan da iray disipulo ya mananap na pitoran lalaki ya ‘napnoy espiritu tan karunongan’ ya turoen na saray apostol pian mangasikaso ed “importantin kimey.” (Gawa 6:3) Kaukolan iray kualipikadon lalaki lapud say kimey et aliwa labat ya pangibunog na naakan noagta pati say pambemberna kuarta, pansaliw na suplay, tan panggawa na saray rekord. Amin ya apilin lalaki et walay Griegon ngaran, kanian nayarin aliketan iray balo ya asakitay liknaan da. Kayari dan impikasi iray inrekomenada, tinuro na saray apostol so pitoran lalaki ya mangasikaso ed sayan “importantin kimey.”

(Gawa 7:58–8:1) Sanen nipaway da lad syudad, sikatoy tinutupak da. Inggaton na

saramay nantestigo iray ilalatop dan kawes diad salian na sakey a kalangweran a lakin manngaray Saulo.⁵⁹ Legan a tutupaken day Esteban, oniyay kinerew to: “Katawan a Jesus, awat moy espirituk.”⁶⁰ Insan sikatoy tinmalimukor tan inmeyag ed maksil a bo-ses: “Jehova, agmo ra dudusaen ed sayan kasalanan.” Tan kayari ton imbagia iya, sikatoy naugip ed patey.

8 Inabobonan nen Saulo so impamatey dad si Esteban. Diad saman ya agew et apasegsegang a maong so kongregasyon diad Jerusalem; nitaytayak iran amin diad interon rehyon na Judea tan Samaria nilikud ed saray apostol.

Pankotkot na Espiritual a Kayamanan

(Gawa 6:15) Tan legan a sikatoy sankaneng-neng na saramay amin ya akayurong diad Sanhedrin, anengneng dan say lupa to et singa lupay anghel.

bt 45 ¶2

Esteban—Walaan na “Sigpot a Panangabobon tan Pakayari”

² Diad saya et walay nikaduma ed itsura nen Esteban. Sikatoy ninengneng na saray ukom tan naimano da ya say lupa to et “singa lupay anghel.” (Gawa 6:15) Say mensahe na saray anghel et nanlapud si Jehova kanian ag-ira antakot, kalmado ra, tan walad sikaray kareenan. Ontan met si Esteban—angan saray ukom ya mambusol a maong ed sikato et anengneng da itan. Akin et ontan lay inkakalmado to?

(Gawa 8:26–30) Balet akitongtong so anghel nen Jehova ed si Felipe, ya inkuan to: “Alagey ka tan la kad abalaten diad dalan a manlapud Jerusalem a paarap ed Gaza.” (Sakey iyan dalan diad desierto.)²⁷ Diad saman et sikatoy inmalagey tan linma, tan walay Etiopen eu-noko, a walaay autoridad tan panlilingkoran to so Candace a reyna na saray Etiope, tan

mangaasikaso ed amin a kayamanan to. Sikatoy linmad Jerusalem pian mandayew,²⁸ tan pasempet la tan akayurong ed karwahe to, tan babasaen ton maksil so libro nen propeta Isaias.²⁹ Kalian imbaga na espiritu ed si Felipe: “La ka tan asinggeran mo iyan karwahe.”³⁰ Batik si Felipe a binansagan to itan tan nadngel ton babasaen a maksil na eunoko so libro nen propeta Isaias, tan inkuan to: “Natalosan moy babasaen mo?”

bt 58 ¶16

Iyaabawag so “Maong a Balita Nipaakar ed si Jesus”

¹⁶ Pribilehyo na saray Kristiano natan so mibiang ed kimey ya mipara ed kimey nen Felipe. Mabetbet ya nipupulong day mensahe na Panarian ed saramay nakakatongtong da ed inagew-agew, singa bilang no manbiabiahe ira. Maslak et aliwan nibanbana so pitongtong dad saray matuan impanpuso. Agla itan pankelawan ta malinew ya ibabaga na Biblia ya igigiya na saray anghel so panagpulong a kimey pian nipasabi so mensahe ed “kada nasyon tan tribu tan lenuahe tan rasa.” (Apo. 14:6) Say panangjiga na saray anghel et impropesiya nen Jesus. Diad ilustrasyon to nipaakar ed trigo tan sisanyas, imbaga nen Jesus ya diad panaon na panag-ani—diad kaunoran a parte na sistema na mundo—“saray manag-ani et saray anghel.” Inyarum to ya srayan espiritun pinalsa et “ekalen dad Panarian to so amin a bengatlan pakagapolan tan saray totoon manggagawa na kaugsan.” (Mat. 13:37-41) Legan na saya, tiponen met na saray anghel iray magmaliw a tomatawir na Panarian bilang manuley ed tawen—insan say “baleg ya ulop” na ‘arum a karnero’—ya labay nen Jehova ya magmaliw a kabiangan na organisasyon to.—Apo. 7:9; Juan 6:44, 65; 10:16.

Panagbasa ed Biblia

(Gawa 6:1-15) Natan diad saraman ya agew, sanen ondarakel la ray disipulo, nanreklam

mo iray Judion mansasalitay Griego ed saray Judion mansasalitay Hebreo, lapud napapulyanan iray bibiin balo ed limog da diad inagew-agew a panagbunog.² Kalian tinawag na Labindua so dakel ed saray disipulo tan inkuan da: “Aliwan manepeg ya ontunda kamin mangibangat ed salita na Dios pian mangibunog na naakan diad saray lamisaan.³ Kalian agagi, manpili kayo ed limog yo na pitoran lalaki a maabig so reputasyon da, a napno ray espiritu tan karunongan, pian turen mi ran mangasikaso ed sayan importantin kimey;⁴ balet sikami et usaren mi so amin a panaon tan biskeg mi diad panagpikasi tan pambangat mid salita na Dios.”⁵ Alikeitan so amin a disipulo ed imbaga na saray apostol tan pinili ray Esteban, sakey a laakin napnoy pananisia tan masanton espiritu, tan si Felipe, Procoro, Nicanor, Timon, Parmenas, tan si Nicolas a sakey a proselita a taga Antioquia.⁶ Inyakar da rad saray apostol, tan kayari ran nampikasi, intapew da iray lima rad sikara.⁷ Lapud saya et nantultuloy a kinmayat so salita na Dios, tan dinmakel a maong iray disipulo ed Jerusalem; tan dakkakel a sacerdote so nagmaliw a mananisia.⁸ Natan si Esteban, a walad sikato so sigpot a panangabobon tan pakayari na Dios, et manggagawa na angkakabaleg iran pakelaw tan tanda ed limog na saray totoo.⁹ Balet inmasingger so pigaran lalaki a kabiangan ed grupo a tatawagen a Sinagoga na Saray Imbulos, tan kaibay arum a taga Cirene tan Alejandria, tan pigaran taga Cilicia tan Asia, tan akisuppiatan irad si Esteban.¹⁰ Balet agda nadaeg so karunongan tan say espiritu a mangiwawanwan ed sikato a mansalita.¹¹ Kalian wala ray totoo a masekreto ran kinombinse a mangibagay: “Sikatoy nadngel min mansasalita na panagmudmora sumpad si Moises tan ed Dios.”¹² Tan sinugsogan da iray totoo, saray mamatatken, tan saray

eskriba, tan sikatoy dinago ran tampol, tan puersaan dan inerel tan inyakar ed Sanhedrin.

¹³ Tan angiyarap ira na saray palson testigo, ya angikuan: “Sayan too et ag-ontutundan mansasalita sumpad sayan masanton pasen tan sumpad Ganggan. ¹⁴ Singa bilang, nadngel min imbaga ton sayan pasen et igeba nen Jesus a Nazareno tan umanen to met iray kustombre ya inter nen Moises ed sikitayo.” ¹⁵ Tan legan a sikatoy sankanengneng na saramay amin ya akayurong diad Sanhedrin, anengneng dan say lupa to et singa lupay anghel.